gated. Complex environmental activities that are recommended for implementation in the oil business in order to ensure the quality of the regulatory environment are offered. The degree of effect on oilfield environment is proved to depend largely on the stage of their development.

Key words: beta, sludge ponds, waste water, sealing, salt marshes, flooding, reservoir pressure, area.

УДК 504:33

Доц. І.А. Дубовіч, канд. геогр. наук;
магістрант Н.А. Юзич – НЛТУ України, м. Львів

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Звернено увагу на сучасні проблеми охорони довкілля, використання природних ресурсів та екологічної безпеки. Розглянуто необхідність розробки теоретико-методичної основи, спрямованої на практичну реалізацію екологізації економіки на національному, регіональному та глобальному рівнях. Проаналізовано поняття та сутність екологізації економіки. Обґрунтовано необхідність реалізації екологізації економіки як важливої умови для формування концепції сталого розвитку. Запропоновано розробити та ввести в еколого-економічний цикл наук такий науковий напрям досліджень, як "глобальна екологізація економіки".

Ключові слова: екологізація економіки, глобальна екологізація економіки, сталий розвиток, охорона довкілля, екологічна безпека.

Актуальність дослідження. Головними проблемами людства на початку XXI ст. є прогресуюча деградація природного довкілля, виснаження природних ресурсів та екологічна небезпека. Загострення взаємозв'язків між суспільством і природою, а також аварій техногенного характеру (на Чорнобильській АЕС (26.04.1986 р.), Першій Фукусімській АЕС (Японія, 11.03.2011 р.), нафтовидобувному об'єкті в Мексиканській затоці (20.04.2010 р.) та інших об'єктах) призвели у багатьох країнах світу до великомасштабних біологічних катастроф, до погіршення стану природного життєвого довкілля та якості життя й здоров'я населення. Саме тому, в наш час необхідно розробити таку теоретико-методичну основу, яка забезпечувала б практичну реалізацію екологізації економіки на різних рівнях (національному, регіональному та глобальному).

Мета роботи – розроблення теоретико-методичної основи, спрямованої на практичну реалізацію екологізації економіки на національному, регіональному та глобальному рівнях.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Теоретико-методичні розробки та практичні рекомендації щодо реалізації екологізації економіки висвітлено в наукових працях українських (Ю.Ю. Туниця [11], І.М. Синякевич [10], Л.Г. Мельник [7], Л.С. Гринів [1] та ін.) і зарубіжних (Роберт Костанза [12], Герман Дейль [2], Джош Фарлей [13] та ін.) вчених. Проте дотепер немає розробленого наукового підходу щодо впровадження екологізації економіки на різних рівнях (національному, регіональному та глобальному), її практичної реалізації, відповідно до сучасних об'єктивних тенденцій еколого-економічної ситуації на нашій планеті.

Виклад основного матеріалу. Науково доведено, що діяльність людини становить основну загрозу біорізноманіттю та знищення природного середовища. Знищення навколишнього природного середовища відбувається внаслідок значного забруднення, антропогенного і техногенного навантаження на довкілля, нераціонального використання природних ресурсів, недотримання природоохоронного законодавства, недостатнього розуміння в суспільстві щодо пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг практичної реалізації концепції сталого розвитку тощо.

З метою припинення процесів деградації природного довкілля та виснаження природних ресурсів, а також забезпечення екологічної безпеки необхідно вирішити низку соціо-еколого-економічних проблем не тільки на локальному, національному та регіональному рівнях, але й на глобальному.

Оскільки довкілля потрібно приймати як єдине глобальне ціле, то відповідно вирішення сучасних соціо-еколого-економічних проблем можливе тільки в умовах широкого й активного міжнародного співробітництва всіх держав світу у сфері екологічної економіки, екологічної політики та екологічного права. Взаємозалежність екологічних, економічних, політичних і правових чинників – це гостро поставлені питання про системну еколого-економіко-політичну ефективність та правове регулювання щодо використання природних ресурсів, охорону довкілля та екологічну безпеку людства. Як відомо, ці питання посідають найважливіше місце в концепції сталого розвитку. Відомо також, що формування сталого розвитку неможливе без екологізації економіки. Отже, екологізація економіки є необхідною умовою і одночасно головною складовою сталого розвитку. Саме тому фактор екологізації економіки стає дедалі актуальнішим і одним із найпріоритетніших у міжнародних відносинах.

На сьогодні є різні підходи щодо тлумачення поняття та сутності "екологізація економіки":

1. Узгодження способу господарювання (виробництва і споживання матеріальних благ та послуг) із законами природи, який є необхідним, хоча і вкрай складним та суперечливим процесом, кінцевою метою якого повинно стати реформування економічної системи відповідно до екологічних імперативів [4, с. 206].
2. Цілеспямований процес перетворення економіки, спрямованої на зменшення інтегрального еколого-деструктивного впливу процесів виробництва і споживання товарів та послуг у розрахунку на одиницю сукупного суспільного продукту [7, с. 230].
3. Процес впровадження і реалізації принципів раціонального природокористування та мінімізації негативного впливу на навколишнє природне середовище під час здійснення антропогенної діяльності [5].
4. Процес введення екологічного фактора в аналіз економічних показників розвитку [9].

На наш погляд, екологізація економіки – це процес впровадження і реалізації відповідної еколого-економічної, еколого-політичної та еколого-правової системи, що забезпечує належну якість довкілля, ефективне використання, охорону та відтворення природних ресурсів, а також екологічну безпеку на всіх рівнях (національному, регіональному і глобальному), відповідно до вимог концепції сталого розвитку (І.А. Дубовіч). Отже, необхідною умовою для практичної реалізації сутності екологізації економіки має бути відповідне забезпечення

принципів еколого-економічної, еколого-політичної та еколого-правововоі системи на національному, регіональному і глобальному рівнях.

Питання екологізації економіки глобального значення вперше були висунуті на конференції ООН з охорони природи, яка відбулася 1972 р. у Стокгольмі (Швеція). Для вдосконалення екологізації економіки на глобальному рівні важливе значення мають Міжнародні конференції з екологічних питань, що відбулися під егідою ООН в Бразилії (Ріо-де-Жанейро, 1992 р. і 2012 р.) та Південно-Африканській Республіці (Йоганнесбург, 2002 р.). На цих конференціях накреслено нові шляхи міжнародної співпраці, в яких відображені інтереси всіх держав світу щодо захисту цілісної глобальної системи довкілля й розвитку. Особливу увагу звернуто на зміцнення зв'язків науки з урядовими структурами, промисловістю та громадськістю **[**3**]**.

Зазначимо, що міжнародне еколого-економічне, еколого-політичне та еколого-правове співробітництво визначається міжнародними конвенціями, договорами та угодами. За відсутності ефективної системи управління в екологічній сфері і в контексті повільніших, ніж очікувалося, структурних реформ та модернізації технологічних процесів, зростання економіки призводить до високих рівнів забруднення та підтримки старих неефективних підходів до використання енергетичних та природних ресурсів, що потребує істотного підвищення дієвості та ефективності екологічної економіки, екологічної політики та екологічного права на національному, регіональному та глобальному рівнях.

Оскільки екологізація економіки стосується не лише окремих держав чи регіонів, а є глобальною проблемою, то необхідно прийняти відповідні заходи, які б у сукупності створили "глобальну екологізацію економіки". Це пов'язано з тим, що довкілля потрібно приймати як єдине глобальне ціле. Саме тому, всі держави повинні активно співпрацювати у напрямі реалізації екологізації економіки.

Вважаємо, що головні аспекти, які необхідно враховувати під час дослідження глобальної екологізації економіки є:

- еколого-економічні, еколого-політичні та еколого-правові умови країн світу, спрямовані на реалізацію концепції сталого розвитку та відображені в національних нормативно-правових актах і міжнародних договорах;
- форми відповідальності держави за знищення екосистем, яке відбуваєся навіть у межах власних територій;
- надання міжнародним співтовариством допомоги у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та екологічної безпеки;
- створення міжнародного механізму щодо стимулювання, поширення і впровадження технологій, спрямованих на дотримання еколого-економічних норм тощо.

Вважаємо, що для ефективного дослідження еколого-економічної ситуацію на глобальному рівні необхідно ввести в еколого-економічний цикл наук такий науковий напрям досліджень, як "глобальна екологізація економіки". На її базі досліджували б сучасний стан, проблеми та перспективи реалізації концепції сталого розвитку економіки в усіх країнах світу.

Треба зазначити, що відповідно до міжнародного екологічного права, кожна держава має суверенне право на проведення власної екологічної політики, а також має гарантувати у межах своєї юрисдикції або контролю, що їхні дії не шкодять навколишньому природному середовищу інших держав чи районів, які перебувають за межами дії їхніх національних законів. Таке міжнародне еколого-економіко-правове регулювання свідчить про те, що ефективне вирішення проблем, пов'язаних з глобальною екологічною кризою, можна здійснювати, насамперед, завдяки екологізації економіки, суворому дотриманню державного та міжнародного екологічного права.

Сьогодні в Україні основним документом, що визначає екологізацію економіки, є Закон України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" (від 21.12.2010 р.). Цей закон спрямований на екологізацію економіки, поліпшення екологічної ситуації, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, послідовне зниження екологічних ризиків для здоров'я людини, введення системи екологічного маркування товарів і продуктів харчування, приведення якості питної води у відповідність із європейськими стандартами, підвищення якості повітря, запобігання змінам клімату шляхом технічного переоснащення виробничого комплексу та введення енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій тощо **[**6**]**.

Але оскільки в Україні практично не здійснюється належна загальнодержавна екологічна політика щодо екологізації економіки, спрямованої на раціональне природокористування, мінімізацію забруднення довкілля та забезпечення екологічної безпеки внаслідок антропогенної діяльності, природні умови для проживання населення в більшості регіонів України залишаються досить складні. Це підтверджує 102 позиція України серед 132 країн світу у 2012 р. у міжнародному рейтингу екологічних досягнень (Environmental performance Index), розрахованому фахівцями Єльського університету (США) за 25-ти показниками, що характеризують дієвість державних політик у країнах світу щодо збереження екосистем. Загалом екологічно чистою в Україні вважається лише 6 % її території **[**8**]**.

Вважаємо, що основна причина складної екологічної ситуації, що склалася в Україні в наш час, це недотримання еколого-правових норм та неефективна екологічна політика, яка проводилась в Україні впродовж останніх років. У зв'язку з цим, сьогодні необхідно реалізувати розроблені принципи екологічної економіки, екологічної політики та екологічного права, які спрямовані на забезпечення реалізації екологізації економіки. В іншому випадку, небезпека виникнення техногенних аварій та екологічних катастроф зростатимуть.

На цей час одна з вагомих причин посилення еколого-деструктивного впливу економіки на довкілля зумовлена низьким рівнем інвестиційної та інноваційної діяльності, спрямованої на запровадження природоохоронних заходів та модернізацію виробництва. Для вирішення цих проблем необхідно об'єднати зусилля науковців, політиків та практиків для реалізації екологізації економіки.

На думку академіка НАН України Юрія Юрійовича Туниці, нові моделі розвитку економіки не можуть бути розроблені та впроваджені без глибокого усвідомлення положень екологічної економіки або еколого-економічного вчення про єдність екологічної та економічної систем.

Висновки. Екологічні проблеми виникли не сьогодні і не вчора. Науково доведено, що початок третього тисячоліття характеризується глобальною екологічною кризою. Глобальна екологічна криза, а точніше реальна можливість небезпеки екологічної катастрофи дедалі більше визнається на державних і міжнародному рівнях.

В умовах широкого й активного вивчення і відповідного практичного застосування "глобальної екологізації економіки" є реальні можливості вирішити чимало наявних соціо-еколого-економічних проблем. Ефективний результат "глобальної екологізації економіки" потребує відповідного забезпечення принципів еколого-економічної, еколого-політичної та еколого-правововоі системи на національному, регіональному і глобальному рівнях.

Для того, щоб запобігти втратам, а також недопустити подальшого розвитку природних стихійних явищ, потрібні не тільки належні екологічні закони, але й фахові дослідження, спрямовані насамперед на прогнозування подальшого антропогенного впливу. Більшості стихійних явищ можна б уникнути або значно послабити їх негативні наслідки шляхом вживання різних заходів (правових, технічних, організаційних, спеціальних тощо). Вважаємо, що екологізація економіки, суворе дотримання державного та міжнародного екологічного права дають змогу мінімізувати негативний вплив на природне середовище, ефективно впливати на природні процеси, сприяти життєдіяльності людини, створювати комфортні умови для її проживання.

Література

1. Гринів Л.С. Екологічна економіка : навч. посібн. / Л.С. Гринів. – Львів : Вид-во "Магнолія 2006", 2010. – 358 с.
2. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку : пер. з англ. / Герман Дейлі. – К. : Вид-во "Інтелсфера", 2002. – 312 с.
3. Дубовіч І.А. Теоретико-методологічні та практичні засади глобальної екологізації економіки // Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 6. – С. 31-35.
4. Екологічна Конституція Землі. Метологогічні засади / за ред. акад. НАН України, д-ра екон. наук проф. Ю.Ю. Туниці. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – 440 с.
5. Экологизация экономики. Природопользование. Региональная экономика. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.voronova-on.ru/prirodopolzovanie/ecoloecon/ index.html.
6. Закон України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року" (від 21.12.2010 р.). [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rada.gov.ua.
7. Мельник Л.Г. Екологічна економіка : підручник / Л.Г. Мельник. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2003. – 348 с.
8. Напрямки державної політики щодо екологізації національної економіки. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.niss.gov.ua/articles/807/.
9. Проблемы экологизации экономики и экономизации экологии. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.rae.ru/fs/? section=content&op=show_article&article_id=7782123.
10. Синякевич І.М. Екологічна політика. Стратегія подолання глобальних екологічних загроз / І.М. Синякевич. – Львів : Вид-во ЗУКЦ, 2011. – 332 с.
11. Туниця Ю.Ю. Екоекономіка і ринок: подолання суперечностей / Ю.Ю. Туниця. – К. : Вид-во "Знання", 2006. – 314 с.
12. Costanza R. Goals, Agenda and Policy Recommendations for Ecological Economics / R. Costanza, H.E. Daly, J.A. Bartholomew // Ecological Economics: the science and management of sustainability / edited by Robert Costanza. – New York, Columbia University Press. – 1991. – Pp. 1-21.
13. Daly H.E. Ecological Economics: Principles and Aplications / H.E. Daly, J. Farley. – Island Press, 2003. – 428 p.

***Дубович И.А., Юзич Н.А.* Теоретико-методологические и практические основы реализации экологизации экономики**

Обращено внимание на современные проблемы охраны окружающей среды, использования природных ресурсов и экологической безопасности. Рассмотрена необходимость разработки теоретико-методологической основы, направленной на практическое осуществление экологизации экономики на национальном, региональном и глобальном уровнях. Проанализированы понятие и сущность экологизации экономики. Обоснована необходимость осуществления экологизации экономики как важного условия для формирования концепции устойчивого развития. Предложено ввести в эколого-экономический цикл наук такое научно-исследовательское направление, как "глобальная экологизация экономики".

Ключевые слова: экологизация экономики, глобальная экологизация экономики, устойчивое развитие, охрана окружающей среды, экологическая безопасность.

***Dubovych I.A., Yuzych N.A.* Theoretical, Methodological and Practical Foundations for the Economy Greening Concept Implementation**

The attention is paid to the current problems of environmental protection, natural resources and environmental safety. The necessity to develop theoretical and methodological foundations for the greening economy idea practical implementation at the national, regional and global levels is considered. The concept and essence of the greening economy are analysed. The necessity to implement the concept of greening of economy as a precondition for achieving sustainable development is discussed. It is proposed to develop and introduce "greening of global economy" as a new research field in environmental and economic science group.

Key words: greening the economy, greening of global economy, sustainable development, environmental protection, environmental safety.

УДК 630[625+64(477)+94]:502.1*

Доц. В.Р. Ковалишин, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

УДОСКОНАЛЕННЯ МОНІТОРИНГУ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ З ВРАХУВАННЯМ ВИМОГ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ЛІСІВ

Розглянуто питання моніторингу виробничо-господарської діяльності лісових підприємств України відповідно до наявної практики та вимог стандарту екологічної сертифікації лісів. Проаналізовано основні види діяльності, яка підлягає моніторингу, відзначено виконавців та перераховано основні форми звітності лісових підприємств. Зроблено акцент на моніторингу видів діяльності, які вимагаються стандартом сертифікації лісів за схемою FSC, і водночас відсутні або недостатньо впроваджені на лісових підприємствах України. Запропоновано заходи щодо удосконалення моніторингу для охоплення всіх аспектів виробничо-господарської діяльності лісових підприємств з метою відповідності вимогам стандартів екологічної сертифікації лісів.

Ключові слова: моніторинг, виробничо-господарська діяльність, лісові підприємства, екологічна сертифікація лісів, стандарти.

Моніторинг результатів виробничо-господарської діяльності є одним із найважливіших аспектів діяльності підприємств усіх галузей національного господарства. Моніторинг – це система регулярних спостережень, збирання та аналізу інформації про стан та параметри об'єктів чи процесів та порівняння їх із встановленими критеріями. У практичному аспекті моніторинг тісно пов'язаний з постійним відстеженням якості та відповідності робіт, що проводяться, та дає змогу порівняти фактичні результати діяльності із запланованими.